

ПОСТАНОВА ІМЕНЕМ УКРАЇНИ

19 жовтня 2016 року

м. Київ

*Судова палата у цивільних справах
Верховного Суду України у складі:*

*головуючого Романюка Я.М.,
суддів: Гуменюка В.І., Охрімчук Л.І.,
Лященко Н.П., Сімоненко В.М.,*

розглянувши в судовому засіданні справу за позовом публічного акціонерного товариства «Родовід Банк» до ОСОБА_1 про стягнення заборгованості за кредитним договором за заявою ОСОБА_1 про перегляд рішення апеляційного суду м. Києва від 24 вересня 2015 року та ухвали Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 27 липня 2016 року,

в с т а н о в и л а :

У вересні 2010 року публічне акціонерне товариство «Родовід Банк» (далі - ПАТ «Родовід Банк») звернулося до суду з позовом до ОСОБА_1 про стягнення заборгованості, посиляючись на те, що 16 листопада 2007 року між відкритим акціонерним товариством «Родовід Банк» (далі - ВАТ «Родовід Банк»), правонаступником якого є ПАТ «Родовід Банк», та ОСОБА_1 було укладено кредитний договір НОМЕР_1, відповідно до умов якого останньому було надано кредит у вигляді відновлювальної кредитної лінії на споживчі цілі у розмірі 1 500 000 доларів США терміном до 16 листопада 2010 року.

У зв'язку з невиконанням ОСОБА_1 умов кредитного договору утворилася заборгованість, яку відповідач у добровільному порядку не погашає, тому позивач просить стягнути з відповідача заборгованість у судовому порядку.

Справа розглядалася судами неодноразово.

Останнім рішенням Шевченківського районного суду м. Києва від 24 листопада 2014 року, залишеним без змін ухвалою апеляційного суду м. Києва від 18 лютого 2015 року, позов ПАТ «Родовід Банк» задоволено частково, стягнуто на його користь зі ОСОБА_1 заборгованість за вказаним кредитним договором у розмірі 1 825 581, 43 доларів США, пеню у розмірі 2 736 292 грн. 17 коп. Вирішено питання про судові витрати. У задоволенні решти позовних вимог відмовлено.

Ухвалою Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 3 червня 2016 року ухвалу апеляційного суду м. Києва від 18 лютого 2015 року в частині вирішення позовних вимог про стягнення пені та 3 % річних скасовано, справу у цій частині передано на новий розгляд до суду апеляційної інстанції.

Рішенням апеляційного суду м. Києва від 24 вересня 2015 року рішення суду першої інстанції в частині стягнення пені та 3 % річних скасовано та ухвалено у цій частині нове рішення у справі про стягнення зі ОСОБА_1 на користь ПАТ «Родовід Банк» 4 906 670 грн. пені та 2 863 942 грн. 22 коп. 3 % річних від простроченого кредиту та від суми прострочених процентів.

Ухвалою Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 27 липня 2016 року касаційну скаргу ОСОБА_1 відхилено, рішення апеляційного суду м. Києва від 24 вересня 2015 року залишено без змін.

У поданій до Верховного Суду України заяві ОСОБА_1 просить скасувати рішення апеляційного суду м. Києва від 24 вересня 2015 року та ухвалу Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 27 липня 2016 року в частині стягнення з нього 3% річних та залишити в силі в цій частині рішення суду першої інстанції, посилаючись на неоднакове застосування судом касаційної інстанції одних і тих самих норм матеріального права, а саме, частини другої статті 625 ЦК України.

Заслухавши суддю-доповідача, перевіrivши доводи заяви, Судова палата у цивільних справах Верховного Суду України дійшла висновку, що заява задоволенню не підлягає.

Відповідно до змісту ст. 360-5 ЦПК України Верховний Суд України відмовляє у задоволенні заяви, якщо обставини, які стали підставою для перегляду справи, не підтвердилися, або норми права у рішенні, про перегляд якого подана заява, були застосовані правильно.

Судом встановлено, що 16 листопада 2007 року між ВАТ «Родовід Банк», правонаступником якого є ПАТ «Родовід Банк», та ОСОБА_1 було укладено кредитний договір НОМЕР_1, відповідно до умов якого останній отримав кредит у вигляді відновлювальної кредитної лінії на споживчі цілі у розмірі 1 500 000 доларів США зі сплатою 14 % річних та терміном повернення до 16 листопада 2010 року.

Із заяв на видачу готівки позичальнику вбачається, що останньому було видано грошові кошти за кредитним договором у сумі 1 504 009,13 доларів США (а. с. 32-56, т. 1). Згідно з відомостями виписки по особовому рахунку позичальника він здійснив часткове погашення кредиту у розмірі 15 396,54 доларів США (а.с. 19-20, т. 1). Таким чином, заборгованість ОСОБА_1 за основною сумою кредиту становить 1 488 612, 59 доларів США.

Судом встановлено, що загальний розмір заборгованості ОСОБА_1 перед ПАТ «Родовід Банк» становить 1 825 581,43 доларів США.

Згідно з п. 7.2 кредитного договору проценти за користування кредитом нараховуються банком щомісячно, в останній робочий день місяця та в день

погашення кредитів позичальником за цим договором, але не пізніше строку (терміну), вказаного у п. 1.1 цього договору. У разі, якщо день нарахування процентів співпадає із вихідним (святковим, неробочим) днем, нарахування процентів здійснюється в перший робочий день, що є наступним за вихідним (святковим, неробочим) днем. У разі несвоєчасного погашення заборгованості за кредитом у строк (термін), встановлений у п. 1.1 цього договору, останнє нарахування процентів за користування кредитом здійснюється наступного робочого дня за датою, вказаною у п. 1.1 цього договору, в подальшому проценти за користування кредитом не нараховуються.

Відповідно до п. 4.5 кредитного договору за порушення строків (термінів) повернення кредитів та/або сплати процентів за користування кредитами позичальник зобов'язаний сплачувати банку пеню за кожний день прострочення у розмірі 1,6 % від суми простроченої заборгованості.

Згідно з п. 5.1 кредитного договору, у разі порушення позичальником умов цього договору банк має право вимагати дострокового повернення кредиту, сплати нарахованих процентів за фактичний час користування кредитом, можливої пені за порушення строків повернення кредиту та сплати нарахованих процентів.

Із розрахунку заборгованості відповідача вбачається, що за період з 12 березня 2008 року по 22 серпня 2014 року пеня за несвоєчасне погашення заборгованості за кредитом та процентами становить 41 742 360,46 доларів США, що еквівалентно 557 904 763 грн. 73 коп.

Ухвалюючи рішення про відмову у позові в частині стягнення 3% річних від простроченої суми суд першої інстанції виходив із того, що оскільки кредитним договором встановлено інший розмір процентів (1,6% від простроченої суми), як відповідальність за порушення грошового зобов'язання, ніж передбачений частиною другою статті 625 ЦК України, тому нарахування 3% річних є безпідставним.

Скасовуючи рішення суду першої інстанції в частині стягнення 3% річних від простроченої суми суд апеляційної інстанції, з висновками якого погодився суд касаційної інстанції, врахував висновки, викладені у постановках Верховного Суду України у справах № 6-49цс12, 6-100цс14. У разі порушення стороною договору своїх грошових зобов'язань законодавство не виключає можливості одночасне стягнення з боржника пені (частина третя статті 549 ЦК України) та 3% річних від простроченої суми, якщо інший розмір процентів не встановлено договором або законом.

У наданій для порівняння ухвалі Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 3 червня 2015 року суд касаційної інстанції виходив з того, що грошове зобов'язання має бути виконане в гривнях, а тому три проценти річних повинні нараховуватись на суму основного боргу без урахування вже нарахованих процентів за користування чужими грошовими коштами, якщо в обов'язкових для сторін правилах чи договорі немає прямої вказівки щодо іншого порядку нарахування процентів.

Викладене свідчить про те, що існує неоднакове застосування судом касаційної інстанції одних і тих самих норм матеріального права, а саме, частини другої статті 625 ЦК України.

Вирішуючи питання про усунення розбіжностей у застосуванні судом касаційної інстанції зазначеної норми матеріального права, Судова палата у цивільних справах Верховного Суду України виходить із такого.

Частиною першою статті 1050 ЦК України передбачено, що якщо позичальник своєчасно не повернув суму позики, він зобов'язаний сплатити грошову суму відповідно до статті 625 цього Кодексу.

Згідно із частиною другою статті 625 ЦК України боржник, який прострочив виконання грошового зобов'язання, на вимогу кредитора зобов'язаний сплатити суму боргу з урахуванням встановленого індексу інфляції за весь час прострочення, а також три проценти річних від простроченої суми, якщо інший розмір процентів не встановлений договором або законом.

Отже, у разі неповернення позичальником суми позики своєчасно його борг складатиме: суму позики з урахування встановленого індексу інфляції за весь час прострочення грошового зобов'язання; проценти за позикою, якщо інше не встановлено договором або законом, нараховані відповідно до договору позики або облікової ставки НБУ за весь строк користування позиченими коштами; три проценти річних від простроченої суми, якщо інший розмір не встановлено договором або законом.

При цьому індекс інфляції, 3% річних від простроченої суми (стаття 625 ЦК України) та проценти за позикою (стаття 1048 ЦК України) підлягають сплаті до моменту фактичного повернення боргу.

За змістом частини другої статті 625 ЦК України нарахування 3 % річних входять до складу грошового зобов'язання і є особливою мірою відповідальності боржника (спеціальний вид цивільно-правової відповідальності) за прострочення грошового зобов'язання, оскільки виступають способом захисту майнового права та інтересу, який полягає у відшкодуванні матеріальних втрат (збитків) кредитора та отримання компенсації (плати) від боржника за користування утримуваними ним грошовими коштами, належними до сплати кредитору.

Проценти, передбачені статтею 625 ЦК України, за своєю природою є відшкодуванням кредитору понесених втрат за несвоєчасне повернення грошових коштів, а відтак відрізняються від процентів, які підлягають сплаті за правомірне користування грошовими коштами, що свідчить про відсутність подвійного стягнення при нарахуванні 3 % річних від простроченої суми, включаючи нараховані проценти за користування коштами, встановленими договором.

Згідно пункту 4.2 кредитного договору НОМЕР_1 від 16 листопада 2007 року позичальник зобов'язується сплачувати банку нараховані проценти за користування кредитами до 10-го числа кожного календарного місяця включно.

Як встановлено судами, зазначене грошове зобов'язання щодо сплати процентів належним чином ОСОБА_1 не виконував.

Отже, враховуючи те, що частина друга статті 625 ЦК України підлягає

застосуванню до порушеного грошового зобов'язання, складовою якого, зокрема, є також нараховані проценти за користування кредитними коштами, а тому, у справі, яка переглядається, положення частини другої статті 625 ЦК України застосовано правильно, судові рішення у справі, яка переглядається, є законними, тому в задоволенні заяви необхідно відмовити.

Керуючись пунктом 1 частин першої статті 355, пунктом 2 частини першої статті 360-3, частиною першою статті 360-5 ЦПК України, Судова палата у цивільних справах Верховного Суду України

п о с т а н о в и л а :

У задоволенні заяви ОСОБА_1 відмовити.

Постанова є остаточною і може бути оскаржена тільки на підставі, встановленій пунктом 3 частини першої статті 355 ЦПК України.

Головуючий

Я.М. Романюк

Судді:

В.І. Гуменюк

Н.П. Лященко

Л.І. Охрімчук

В.М. Сімоненко